

SMERNICE ZA ORGANIZOVANJE PRISTUPAČNIH DOGAĐAJA

Smernice za organizovanje pristupačnih događaja

Pripremio:

Caritas Srbije

www.caritas.rs

+381 11 4099561 / secretariat@caritas.rs

Vojvode Stepe 78/lokal 5

11 000 Beograd

Stručna saradnica:

Ljupka Mihajlovska

Savez za pristupačnost Srbije

Beograd, septembar 2023. godine

SADRŽAJ

04

UVOD

Kreiranje pristupačnih događaja

06

POZIV I PRIJAVA NA DOGAĐAJ

Pristupačnost događaja počinje već od samog pozivnog pisma

09

FIZIČKA PRISTUPAČNOST

Fizička dostupnost i pristupačnost mesta realizacije događaja

14

KOMUNIKACIJA BEZ BARIJERA

Ravnopravna komunikacija svih učesnika na događaju

18

BEZBEDNOST ZA SVE

Sigurnost za sve učesnike događaja

19

LISTA ZA PROVERU

Proverite da li je Vaš događaj pristupačan

Smernice za organizaciju pristupačnih događaja nastale su u okviru projekta **ACTIVE- Accessible Communication Towards Inclusion of Vulnerable and Excluded persons on Western Balkans** (Pristupačna komunikacija u cilju inkluzije ranjivih grupa na Zapadnom Balkanu), u cilju podizanja svesti javnosti i ukazivanja na problem nedovoljne pristupačnosti, ali i predstavljanja mogućih rešenja, odnosno osnovnih smernica za unapređenje pristupačnosti.

Projekat ACTIVE ima za cilj razvoj koncepta inkluzivne i pristupačne komunikacije na Zapadnom Balkanu (Albanija, Bosna i Hercegovina, Srbija, Crna Gora i Kosovo*). Projektni partneri pripadaju Caritasovoj mreži i saraduju na različitim projektima, dele zajedničke vrednosti i misiju. Projekat ACTIVE je podržan od strane Caritasa Austrije i organizacije Renovabis iz Nemačke.

Ovaj dokument je nastao oslanjajući se na smernice za planiranje pristupačnih događaja objavljenih od strane organizacije [Ramp-Up.me](#), kontrolne liste za organizaciju pristupačnih događaja izrađenu od strane organizacije WeltWagWenser iz Nemačke, kao i na osnovu Pravilnika o tehničkim standardima planiranja, projektovanja i izgradnje objekata, kojima se osigurava nesmetano kretanje i pristup osobama sa invaliditetom, deci i starim osobama.

Osetljive grupe, kao što su osobe sa invaliditetom, starije osobe, osobe sa poteškoćama u učenju suočavaju se sa brojnim izazovima kada je u pitanju pristupačnost. Zbog višestrukih barijera u okruženju, umanjene su im mogućnosti samostalnog obavljanja svakodnevnih aktivnosti, uključivanja u društvene tokove i ostvarivanja ličnih potencijala.

KOD ORGANIZOVANJA DOGAĐAJA VAŽNO JE KREIRATI DOGAĐAJ VODEĆI RAČUNA O NJEGOVOJ PRISTUPAČNOSTI ZA SVAKOG UČESNIKA

Od događaja koji je organizovan bez fizičkih i komunikacionih barijera korist i dobrobit imaju svi njegovi učesnici, a ne samo osobe sa poteškoćama i invaliditetom.

Ove smernice imaju za cilj da olakšaju planiranje, pripremu i sprovođenje događaja bez barijera.

1. POZIV I PRIJAVA NA DOGAĐAJ

Svi posetioci događaja treba da se osećaju dobrodošlo i da imaju mogućnost ravnopravnog učestvovanja, bilo da je u pitanju zabava, ručak, radni sastanak ili seminar. Kada govorimo o kontekstu pristupačnosti, možemo ga posmatrati kroz niz smernica koje obezbeđuju da događaj bude pristupačan za sve.

Planiranje pre događaja je posebno važno. Saznanje da je događaj pristupačan može biti odlučujući faktor prilikom odlučivanja da li će neko prisustvovati događaju ili ne. Trebalo bi obezbediti da informacije o pristupačnosti događaja budu lako dostupne pre i tokom dešavanja.

Poželjno je obavestiti posetioce putem internet stranice u pozivnom pismu ili flajeru o tome koliko je događaj pristupačan. Svi događaji trebalo bi da budu pristupačni bez obzira na temu i informaciju o tome da li će događaju prisustvovati osoba koja se iz bilo kog razloga može suočiti sa nekom barijerom.

Pristupačnost događaja počinje već od samog pozivnog pisma za učesnike i njihove registracije. U toku razvijanja procesa prijave i registracije neophodno je postaviti pitanja o potrebama učesnika, poput pitanja o ishrani, potrebnim prevodiocima na znakovni jezik, ličnim pratiocima, titlovima ili štampanim materijalima na Brajevom pismu ili drugim potrebama budućih učesnika.

Najpoželjnije je da se u okviru formulara za prijavu ili u sklopu pozivnog pisma postavi pitanje: „Da li Vam je potrebna dodatna podrška za ravnopravno učešće na događaju i, ako jeste, molimo Vas da navedete koja?” Važno je da ne zaboravite ni pitanje u vezi sa ishranom ili eventualnim alergijama, na primer: „Imate li posebne zahteve u pogledu hrane ili boravka?”

Treba navesti mogućnost prisustva ličnog pratioca ukoliko je potrebno. Kada pošaljete pozivnicu ili obaveštenje zvaničama, u poruku dobrodošlice uključite kontakt osobe (ime i prezime, mejl, broj telefona) zadužene za pristupačnost događaja.

Obavezno pratite sve primljene odgovore i zahteve. Ako vam se čini da nećete moći da ispunite određeni zahtev, obratite se osobi koja je podnela zahtev kako biste utvrdili možete li da osmislite alternativni aranžman.

Raspitajte se o potrebama učesnika!

2. FIZIČKA PRISTUPAČNOST

Prilikom planiranja mesta za realizaciju događaja izuzetno je važno imati u vidu njegovu dostupnost i pristupačnost. Mesto ne treba da bude previše udaljeno od grada, treba da bude dostupno najčešćim prevoznim sredstvima i da do njega saobraća gradski prevoz i taksi. Korisno je uz poziv uključiti i uputstva o tome kako doći do lokacije događaja automobilom ili javnim prevozom. Ukoliko u mestu održavanja događaja postoji taksi koji ima mogućnost prevoza korisnika invalidskih kolica, navedite i tu informaciju. Sam objekat treba da ima parking odgovarajuće veličine i jasno obeležena mesta za parkiranje osoba sa invaliditetom.

Bez obzira na to da li se događaj organizuje u zatvorenom ili na otvorenom prostoru, važno je primeniti odgovarajuće smernice koje se odnose na pristupačnost.

Znakovi sa velikim slovima i piktogramima olakšaće svim posetiocima da pronađu put do prostorija u kojima se događaj odvija. Pored toga, taktilne trake i staze za vođenje na tlu, koje mogu da osele slepe osobe sa belim štapom, od velike su pomoći. Sve prostorije treba da budu pristupačne i dostupne i za osobe u invalidskim kolicima, roditelje sa decom u kolicima i drugim osobama koje imaju poteškoće sa hodañjem.

Pristupačnost za sve osobe!

Psi vodiči i psi pomagači tu su da pomognu svojim vlasnicima i ne bi trebalo da budu ometani u radu. Objekat gde se odvija događaj treba da dozvoli prisustvo psa vodiča ili pomagača. Vlasniku treba omogućiti da izvede psa u šetnju tokom dužih događaja, stoga je korisno uputiti vlasnika na obližnje odgovarajuće područje, kao što je na primer park.

Kada govorimo o fizičkoj pristupačnosti određenog prostora, ona se bazira na sledećim pravilima i parametrima:

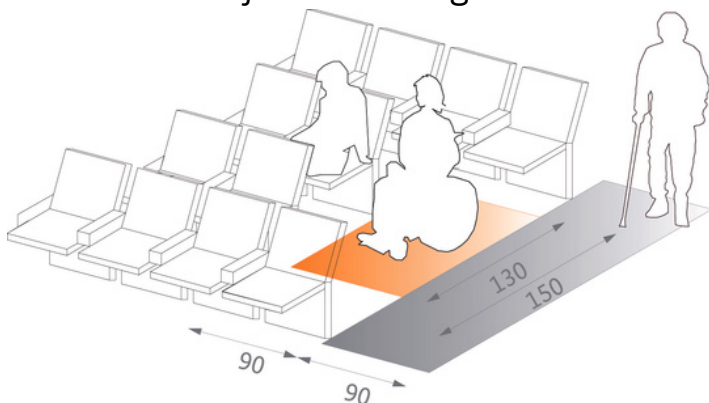
- Ne postoje fizičke prepreke (izbočine i udubljenja) za ulazak u prostor;
- Ukoliko postoje fizičke prepreke za ulazak u prostor, važno je obezbediti alternativno rešenje (rampa, platforma, lift i drugo). Važno je obratiti pažnju da dužina, širina i nagib rampe budu u skladu sa preporučenim standardima kako bi korisnici invalidskih kolica ili nekih drugih pomagala, kao što su hodalica sa točkovima ili štake, mogli nesmetano da uđu u objekat ili prostoriju;
- Ukoliko se radi o objektu na više nivoa, obavezno je da isti poseduje lift ili platformu kako bi se obezbedilo nesmetano kretanje sa jednog sprata na drugi. Potrebno je obratiti pažnju da lift bude odgovarajućih dimenzija;
- Liftovi bi trebalo da poseduju zvučnu, taktilnu i vizuelnu signalizaciju;
- Stepence treba da imaju neklizajuću površinu i ogradu za držanje;
- Pristupačan toalet za korisnike invalidskih kolica u skladu sa standardima.

2.1 Princip „svi učestvuju”

Sve prostorije u okviru objekta treba da budu lako dostupne, optimalno bez stepenica, sa glatkim podovima (bez tepiha), sa taktilnim trakama na tlu i vratima koja se lako otvaraju.

Govornicima koji koriste invalidska kolica potrebna je rampa do govornice, a osobama niskog rasta potrebna je govornica koja se može podesiti po visini.

Stolovi i stolice namenjeni za učesnike događaja treba da budu postavljeni tako da osobe u invalidskim kolicima mogu nesmetano da se kreću, te da im se omogući praćenje događaja u istom redu zajedno sa drugim učesnicima.

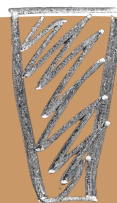
Osobama sa oštećenim sluhom, gluvim i naglucim osobama treba omogućiti da sede napred, tako da imaju dobar pogled na tumače znakovnog jezika, kao i slabovidim osobama ukoliko su predviđene prezentacije ili ukoliko je vaš događaj titlovan. Takođe, veliki broj gluvih i naglucih osoba čita sa usana pa ako razgovarate sa tom ciljnom grupom, okrenite se licem prema sagovorniku i obezbedite dovoljno svetla u prostoriji da budete jasno vidljivi.

Važno je da ne zaboravite na principe pristupačnosti i tokom pauza za osveženje ili obrok.

Organizujte program tako da su pauze isplanirane u odgovarajućim terminima – pauze moraju trajati najmanje 20 minuta i treba ih planirati na svakih 90 minuta.

Spušteni šankovi za korisnike invalidskih kolica i neko ko pomaže slepim gostima ili osobama koje se otežano kreću u zoni za posluživanje su od velike pomoći. Treba navesti i jasno napisati većim slovima sastojke hrane i pića, posebno označiti alergene sastojke kao što su gluten, laktoza i orašasti plodovi, kao i posebne režime ishrane (vegetarijanska, halal, veganska hrana...). Važno je obezbediti i adekvatan pribor za jelo, kao što su čaše sa drškom, čaše sa slamčicama i tanjiri sa visokim ivicama. Osobama nižeg rasta potrebne su više stolice, a za osobe u invalidskim kolicima potrebno je ostaviti mesta bez stolica za stolovima i dovoljno prostora između stolova za nesmetano kretanje.

Bilo da ste posetilac ili govornik na nekom događaju, izbegavajte korišćenje jakih mirisa, koji mogu da utiču negativno na ljude u vašoj blizini.

Kako bi toalet bio pristupačan za sve posetioce, pre svega potrebno je da postoje jasne i pristupačne oznake gde se toalet nalazi. Vrata treba da se otvaraju lako i da je toalet opremljen dugmetom za alarm ili sajlom za hitno povlačenje. Uverite se da je toalet dostupan za invalidska kolica i da pruža dovoljno prostora za kretanje osobe u kolicima.

3. KOMUNIKACIJA BEZ BARIJERA

Na svakom dešavanju opšta je preporuka da se govori jasno, razgovetno i ne prebrzo da bi svi učesnici događaja mogli da prate izlaganja i diskusije.

Pre svega, neophodno je naglasiti važnost ravnopravne komunikacije, uvažavanja dostojanstva svakog pojedinca i uključivanja svih učesnika bez barijera, predrasuda ili diskriminacije. Osobama iz osetljivih grupa uvek se obraćajte lično, a ne „preko” asistenta ili tumača za znakovni jezik.

Korisno je imati infopult na ulazu u objekat, gde gosti mogu dobiti informacije i potrebnu pomoć. Olovke i papir postavljeni u hodnicima korisni su za razmenu informacija i podataka o kontaktima, a takođe mogu olakšati komunikaciju sa osobama sa oštećenim sluhom.

3.1 Tehnička oprema

Osobama sa oštećenim sluhom može biti potrebna asistivna tehnologija da bi pratili izlaganja (FM sistem i mikrofoni). Sistem audio-indukcione petlje je deo tehnologije koja omogućava prenošenje audio-signala na slušne aparate. Prenos uživo preko interneta kao i snimak događaja koristan je svima koji ne mogu da prisustvuju događaju. Mogućnost onlajn učešća ne treba da bude zamena za nepristupačan događaj, već dodatna opcija.

3.2 Prevodilac ili tumač

Govore treba tumačiti ili prevoditi za osobe koje su gluve i nagluve, osobe kojima jezik događaja nije maternji ili imaju poteškoće u učenju. Prevodioci i tumači na skupu moraju biti veoma vidljivi u svakom trenutku tokom govora i diskusija. Pošaljite prevodiocima ili tumačima planirani sadržaj prezentacija nekoliko dana pre događaja kako bi se adekvatno pripremili.

3.3 Titlovi

Glupi ili nagluvi gosti, kao i drugi čija bi pažnja mogla nakratko oslabiti, imaju koristi od transkripcije govora uživo (titlovanja). Različiti programi i softveri, koji mogu biti besplatni ili komercijalni, nude tu mogućnost. Takođe, sve video materijale koji se prikazuju potrebno je titlovati.

3.4 Jasan i jednostavan jezik

Ljudima sa intelektualnim poteškoćama, starijim ljudima ili ljudima koji ne razumeju dobro srpski jezik potreban je jasan i jednostavan jezik. Jasan jezik je lak za čitanje i posebno standardizovan da obezbedi ljudima sa kognitivnim teškoćama i teškoćama u učenju ravnopravno učešće u komunikaciji. Preporuka je da izlaganja govornika budu bez upotrebe komplikovanih i preterano stručnih reči i fraza ukoliko to nije neophodno.

3.5 Audio-opis

Za potrebe slepih i slabovidih osoba postoje naratori, kao i programi za audio-opis. Oni opisuju slike i video-zapise, kao i ono što se dešava na sceni. To je posebno važno ukoliko je reč o kulturnom događaju, kao što je pozorišna predstava, izložba ili projekcija u bioskopu.

3.6 Priprema govornika

Učesnici i govornici na događaju treba da budu upoznati sa listom učesnika i trebalo bi da budu pripremljeni i fleksibilni da reaguju na ona ponašanja koja nisu očekivana za javna dešavanja (ponavljanje osoba sa demencijom, komentari osoba sa mentalnim i intelektualnim poteškoćama...).

3.7 Izrada materijala

Važno je da materijal koji se koristi na događaju bude pristupačan za sve i da se dostavi učesnicima 2–3 dana pre početka događaja. Pristupačni materijali mogu biti u različitim formatima i zbog toga bi trebalo proveriti željeni format sa učesnicima. Ukoliko prikazujete video i foto materijale pobrinite se da brzina promene scena bude adekvatna. Organizacija Inclusion Europe kreirala je niz smernica za izradu materijala, koji će biti lakši i pristupačniji za čitanje različitim ciljnim grupama. Smernice su dostupne i na srpskom jeziku na sajtu **[Inclusion Europe](#)**.

4. BEZBEDNOST ZA SVE

Ukoliko su sve gore navedene stavke ispunjene, važno je da se ne zaboravi ni bezbednost u hitnim slučajevima. Kako bi se obezbedila sigurnost svih učesnika događaja, neophodno je ispuniti sledeće uslove:

 Komplet prve pomoći treba da se nalazi na infopultu, odnosno recepciji;

 Dugme za požarni alarm treba da bude taktilno i lako uočljivo. Aparati za gašenje požara treba da se nalaze na visini invalidskih kolica (ne višoj od 1,1m);

 Put za evakuaciju treba da bude pristupačan za korisnike invalidskih kolica (npr. široke staze bez stepenica, liftovi za vatrogasce, široke stepenice i stolica za evakuaciju) i slepe osobe (taktilne oznake duž puta za evakuaciju);

 Važno je da postoji, pored zvučnog, pristupačan vizuelni informacioni sistem za hitne slučajeve koji upozorava i osobe koje su sa oštećenim sluhom.

Nakon svakog organizovanog događaja trebalo bi ponovo kontaktirati sa učesnicima i proveriti u direktnoj komunikaciji sa njima koliko im je događaj bio pristupačan. Na taj način organizatori imaju priliku da uče i unapređuju pristupačnost budućih događaja.

Pristupačan događaj može olakšati učešće i drugih osoba koje nisu iskazale potrebu za dodatnim prilagođavanjem.

KAKO BISTE LAKŠE PROVERILI DA LI JE DOGAĐAJ PRISTUPAČAN, KREIRANA JE KONTROLNA LISTA. KONTROLNA LISTA SE NALAZI U PRILOGU SMERNICA I MOŽE BITI KORIŠĆENA ZA RAZLIČITE TIPOVE DOGAĐAJA.

KONTROLNA LISTA ZA ORGANIZOVANJE PRISTUPAČNIH DOGAĐAJA

Ova kontrolna lista prati Smernice za organizovanje pristupačnih događaja i Pravilnik o tehničkim standardima planiranja, projektovanja i izgradnje objekata, kojima se osigurava nesmetano kretanje i pristup osobama sa invaliditetom, deci i starim osobama. Kako bi se osigurala pristupačnost događaja, pre ispunjavanja kontrolne liste, važno je proučiti pomenute Smernice i Pravilnik.

PRISTUPAČNOST

- Da li do objekta postoji pristupačan javni prevoz ili taksi?
- Da li objekat poseduje vidno obeleženo parking mesto za osobe sa invaliditetom?
- Da li objekat ima pristup bez fizičkih prepreka?
- Ako ne, da li postoji alternativni način ulaska (rampa, podizna platforma)?
- Da li postoji sistem vođenja za slepe osobe (taktilne staze) u celom objektu?
- Da li se vrata u svim prostorijama automatski ili lako otvaraju?
- Da li su prostorije adekvatno obeležene?
- Da li postoji info pult gde mogu da se dobiju servisne informacije?

RADNI PROSTOR

- Da li korisnici invalidskih kolica mogu nesmetano da se kreću u sali?
- Da li korisnici invalidskih kolica mogu da sede zajedno sa ostalim učesnicima?
- Da li je omogućen pristup bini/govornici za osobe u kolicima i sa poteškoćama u kretanju?
- Da li je visina govornice podesiva za korisnike invalidskih kolica/osobe niskog rasta?
- Da li su prvi redovi rezervisani za osobe sa oštećenim sluhom i slabovide goste?

PAUZE I OSVEŽENJE

- Da li su pauze dovoljno duge (min 20 minuta)?
- Da li je mesto distribucije hrane dostupno po visini za korisnike invalidskih kolica?
- Da li postoje stolovi različite visine pristupačni za osobe u invalidskim kolicima i druga lica kojima su potrebni niži stolovi?
- Da li su planirana prazna mesta za stolovima za osobe u invalidskim kolicima?
- Da li su vrste hrane i sastojci hrane vidno obeleženi?
- Da li je obezbeđen pristupačan pribor za jelo (tanjiri sa visokim ivicama, čaše sa drškom i slamčice)?

TOALET

- Da li je toalet jasno i pristupačno obeležen?
- Da li postoji toalet za osobe u invalidskim kolicima (pristupačan u skladu sa standardima)?

KOMUNIKACIJA

- Da li je pozivno pismo napisano na jasnom i jednostavnom jeziku?
- Da li se pozivnim pismom ispituju potrebe učesnika događaja?
- Da li se nude različiti načini komunikacije sa organizatorima?
- Da li ste na vreme rezervisali tumače/prevodioce za znakovni jezik?
- Da li će vam biti potrebni naratori za audio opis?
- Da li postoji opcija prevođenja govora u tekst?
- Da li postoji audio indukciona petlja, FM sistem?
- Da li video zapisi imaju titlove?
- Da li video zapisi imaju prevod na znakovni jezik?
- Da li ste obavestili predavače/govornike da, ukoliko nije neophodno, ne upotrebljavaju previše stručnih i stranih reči ili da ih u izlaganju objasne?
- Da li su sve prezentacije poslate učesnicima i prevodiocima znakovnog jezika nekoliko dana pre događaja?
- Da li su govornici obavešteni da u izlaganju opišu grafiku koja se nalazi na prezentacijama ukoliko ima učesnika koji su slepi ili slabovidni?
- Da li ste naznačili kontakt osobu kojoj se učesnici mogu obratiti ukoliko im je potrebna dodatna podrška?
- Da li ste predvideli učešće ličnog asistenta osobe sa invaliditetom (troškovi prevoza, hrane, smeštaja)?

BEZBEDNOST

- Da li na recepciji/info pultu postoji komplet prve pomoći?
- Da li postoji zvučni i vizuelni informacioni sistem za hitne slučajeve?
- Da li je put za evakuaciju pristupačan za korisnike invalidskih kolica?
- Da li se protivpožarni aparat nalazi na visini pristupačnoj za korisnike invalidskih kolica (ne više od 1,1m)?

TVOJE BELEŠKE

A series of horizontal dashed lines for writing notes, spanning the width of the page.

U cilju unapređenja rada molimo Vas da ocenite tekst.
To možete uraditi skeniranjem QR koda ili putem linka

www.pristupacnost.caritas.rs/evaluacija/

Hvala Vam!

Smernice za organizaciju pristupačnih događaja nastale su u okviru projekta "ACTIVE-Accessible Communication Toward Inclusion of Vulnerable and Excluded persons on Western Balkans" koji sprovodi Caritas Srbije, u cilju podizanja svesti javnosti i ukazivanja na problem nedovoljne pristupačnosti, ali i predstavljanja mogućih rešenja, odnosno osnovnih smernica za unapređenje pristupačnosti.

U slučaju pitanja i potrebe za dodatnom pomoći za realizaciju pristupačnih događaja i izradu materijala na jasnom i jednostavnom jeziku, Caritas Srbije Vam stoji na raspolaganju.

Autorska prava pripadaju Caritasu Srbije.
Zabranjeno je umnožavanje i distribucija bez pisane saglasnosti.

Caritas Srbije

www.caritas.rs / +381 11 4099561 / secretariat@caritas.rs

Vojvode Stepe 78/lokal 5

11 000 Beograd, Republika Srbija

